

YARGIDA GÜVEN BUNALIMI

Prof. Dr. Ahmet KILIÇOĞLU (*)

Her adli tatil bitiminde yeni bir yargı yılına girilirken yargının sorunlarının dile getirilmesi, buna ilişkin çözümler önerilmesi Türk Hukukunda bir gelenek halini almış bulunmaktadır. Son yıllarda özellikle yargı yılına girilirken sağduyu sahibi yargı mensupları tarafından yapılan konuşmalar, yargının içinde bulunduğu sorunların ne denli ağırlaştığının ve çözümünü güç boyutlara geldiğinin kanıtı olmaktadır. Dile getirilen bu sorunların başında bugün Türk Yargısının 1982 Anayasası ile birlikte bağımsızlığını kaybetmiş, Türk Yargıcının teminatsız hale getirilmiş olması gelmektedir. Bu Anayasa ile getirilen Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu on yıllık uygulaması ile, demokratik hukuk devletin vazgeçilmez temel unsurlarından olan kuvvetler ayrılığı ilkesinin nasıl zedelendiğini, yargının ne denli büyük bir güç kaybına uğrayıp, yürütmenin vesayeti altına sokulduğunu ortaya koymuştur.

KURUL'UN YAPISI VE UYGULAMASI

Burada Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun yapısı konusunda fazla bir açıklamayı gereksiz görüyorum. Zira Türk Kamuoyu bu Kurul'un nasıl oluşturulduğunu ve çalıştığını yakından izlemektedir. Yargıçlar üzerinde onların mesleğe giriş sınavlarının yapıp Eğitim Merkezlerinde denendikten sonra atanmalarından, emekliliklerine kadar tek söz sahibi olan ve kararları aleyhine hiçbir yargı yoluna gidilemeyen Kurul üyelerinin kimlerden oluştuğunu Anayasa'nın 159. maddesi belirlemektedir. Bu maddeye göre Kurul'un üç asil ve üç yedek üyesi Yargıtay, iki asil ve iki yedek üyesi Danıştay tarafından gösterilen adaylar arasından Cumhurbaşkanı tarafından seçilmektedir. Adalet Bakanı bu Kurul'un başkanı, müsteşar ise Kurul'un tabii üyesidir.

(*) A.Ü.H.F. Öğretim Üyelerinden.

Kurul'da çoğunluk Yüksek Yargı Organı temsilcilerinde olmasına rağmen, kendi asli görevleri devam eden bu üyeler için Kurul Üyeliği ikinci planda kalmakta, müsteşar tarafından hazırlanan kararlar ve kararnameler kurul üyelerinin sadece imzalarına sunulmaktadır. Kurul üyeleri tarafından yargıçların haklarının korunması, haksızlıkların önlenmesi girişimleri ise başarıya ulaşmamaktadır. Büyük baskı altında olmalarına rağmen zaman zaman yargıç ve savcıların basına intikal eden yakınmaları Kurul'un nasıl çalıştığının, verdiği kararların ne denli haktan ve objektiflikten uzak olduğunun somut kanıtları olmaktadır. Bütün bunlar gözönünde tutulduğunda Kurul'un bugünkü yapısı ve çalışma şekli itibariyle Adalet Bakanlığı'nın bir Şube Müdürlüğü niteliğini aldığını söylemek fazla abartılı bir benzetme değildir.

YARGIDA - MESLEKTE GÜVEN SORUNU

Türk Yargısındaki kısa süren bu yapılaşma ve uygulamanın topluma verdiği en büyük zarar vatandaşın yargıya olan, yargı mensuplarının ise mesleğe olan güveninin sarsılması olmuştur.

Demokratik hukuk devleti sistemini benimsemiş ülkelerde yargı bağımsızlığının tanınmasının nedeni Devlet yaşamında üç temel güçten biri olan yargının diğer güçlerin etkisinden uzak olarak görev yapmasını temin etmek olmuştur. Bu durum vatandaşla, haklıyı ve haksızlığı ayırtetmede yargının tarafsız davranacağı güvenini vermektedir. Bir uyuşmazlık halinde çözümün kurallara değil, üstten gelen emirlere, siyasî güç sahiplerinin yargı üzerindeki baskılara bağlı olduğu bir toplumda, hukuktan ve hukukun üstünlüğünden söz etmek olanaksızdır. Yargıç karar verirken, kendisine her türlü haksızlığı yapabilecek siyasî iktidara bağlı bir Kurul'dan ya da makamdan korkuyorsa orada bağımlı yargı ve teminatsız yargıç var demektir. Böyle bir yargı sisteminde vatandaşın yargıya güven duyması güçtür.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun kuruluşundan bu yana yargıçların özlük işlerinde, atanma ve yükselmelerinde, özellikle Yargıtay gibi yüksek yargı organlarına üye seçimlerinde kamuoyu tarafından yakından izlenen kararları yargı mensupları arasında büyük bir güvensizlik yaratmıştır. Bu kararlarda belli kişilerin korunup kollanması, onların geçmişte verdikleri kararlara gölge düşürdüğü gibi, getirildikleri yerlerde verecekleri kararlara da kuşkuyla bakılma sonucunu doğurmaktadır. Zira yargıda korunup kollanmanın karşılığı olsa olsa adaletten ve hukuk-

tan sapmadır. Her meslekte olduğu gibi yargıda da yargıç mesleğinde yükselmek, bunun ölçüsünün ise dürüst bir kişilik ile meslekte başarı olduğunu bilmek ister. Bugün bu yükselmenin ölçüsü birçok kişiler için Bakan'a ve Müsteşar'ın takdiri haline gelmiştir. Senelerdenberi Sulh Hukuk Yargıçlığından bir türlü Asliye Hukuk Yargıçlığına terfi ettirilmeyen yargıçlar dururken, hiç kürsüye çıkmamış ya da kürsüde altı ayını bile doldurmamış kişilerin Yargıtay Üyeliği gibi önemli bir göreve getirilmesi mesleğe olan güveni yıkmıştır. Bu tür uygulamalar karşısında Türk Yargıcı mesleğinden bezdirilmiş, sindirilmiş ve karamsarlığa itilmiştir. Bu yapıya sahip bir Kurul ile bugün Türk Hukukunda yargının bağımsızlığından ve yargıç teminatından söz etmek olanaksızdır. Kurul bugüne kadarki kısa süren uygulaması ile vatan-daşta yargıya, yargıçta mesleğe olan güven konusunda bir bunalm yaratmıştır.

SONUÇ

12 Eylül'ün yargı hakkındaki teşhisi Türk Hukukunda çok pahaliya mal olmuştur. Anayasa'nın 159. maddesi ile getirilen sistemin, siyasî iktidar tarafından Adalet Bakanı ve Müsteşarı kanalıyla gerçekleştirilen uygulamasının Türk Hukukunda açtığı yaralar, bugün sarılmaya başlansa iyileşmesi yıllar alacak boyutadır. Bugün Türk Yargısı çok büyük sorunlarla karşı karşıyadır. Ancak bu sorunlardan hiçbirisi Yargı ve Yargıç Adalet Bakanlığı'nın vesayetinden kurtarılmadığı sürece çözümlenemez.